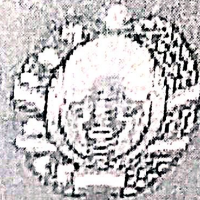

UZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

UZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

**“BOSHLANG'ICH TA'LIM INNOVATSION
KLAISTERI VA RAQAMLI TA'LIM:
EHTIYOJ, ZARURAT, NATIJA”
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

MAVZUO DAVLAT UNIVERSITETI

Бухоро - 2021

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

BOSHLANG'ICH TA'LIM NAZARIYASI KAFEDRASI

Boshlang'ich ta'lim innovatsion klasteri va raqamli ta'lim: ehtiyoj, zarurat, natija

Respublika miqyosidagi
ilmiy-amaliy konferensiya materiallari
(10 MART, 2021 YIL)

Tarqatish hududi:
<http://interscience.uz/>
onlayn

Respublika ilmiy-nazariy anjumani tashkiliy qo'mitasi:

Raisi: O.X.Xamidov - Buxoro davlat universiteti rektori.

Rais o'rinbosari: O.S.Qahhorov - Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha
prorektor, rais muovini

A'zolari:

Q.R.To'qsonov, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti dekani.
D.N.Mustafayeva, Buxoro viloyati xalq ta'limi boshqarmasi boshlig'i

G.T. Zaripov, IT, I va IPKTB bo'limi boshlig'i.

Yu.Yu.Azimov, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti o'quv ishlari
bo'yicha dekan o'rinbosari.

N.O. Safarova, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti yoshlar bilan
ishlash bo'yicha dekan o'rinbosari.

M.Yo.Ro'ziyeva, Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini mudiri.

G.R.Akramova, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti ilmiy ishlar va
innovatsiyalar bo'yicha mas'ul.

B.S.Jamilova, Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini dotsenti.

S.Akramova, Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini o'qituvchisi.

S. G'.Luqmonova, Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini o'qituvchisi, kotib

ISBN

To'plamga kiritilgan maqola va tezislardagi fikr va ma'lumotlarning
to'g'riligiga mualliflar mas'ul.

5- SHO'BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XXI ASRDA TA'LIM	165
<u>Ядгарова Г. Раҳбар шахс имижини белгиловчи психологик сифатлар.....</u>	165
<u>D.X.Shodmonqulova D.G'.Pardaboyeva Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ona tili darslarida mashqlar vositasida kerativ fikrlashga o'rgatish.....</u>	166
<u>Хасанова Г. Суть инновационных педагогических технологий в дошкольных образовательных организациях</u>	169
✓ <u>Sayfullayeva N., Sharipova G Boshlang'ich sinf ona tili mashg'ulotlarida didaktik o'yinlarni multimedia texnologiyasi asosida tashkil etish.....</u>	171
<u>Илясова М., Илясова А. Ёшларга диний таълимотни тўғри тарғиб қилиш</u>	173
<u>Муродова Ш. Компетенциявий ёндашув – ўқувчи ижтимоийлашувининг муҳим асоси ..</u>	175
<u>Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries...</u>	177
<u>Рустамов Ж. Меъморчилик ва табиатнинг уйғун мутаносиблиги</u>	179
<u>Қаҳҳорова Д. Педагогика коллежи талабаларида ўқув мотивацияни ривожлантириш</u>	183
<u>Najmiddinova D. Interpretation of the profession in the "Shohnoma"</u>	185
<u>Ахмедова Ш., Пўлатова М. Хорижий тилларни ўқитишда педагогик технологиялардан фойдаланишнинг моҳияти</u>	188
<u>Mirxanova G., Ostonayeva Sh. Jahon leksikografiyasida o'quv lug'atchiligi-ning o'rganilishi va unda sinonimik lug'atlarning o'rni</u>	
<u>Ҳакимова М., Мансурова Д Мусика ўқитишнинг янги ёндошувлари концепти</u>	191
<u>Бўронова Н., Камалова М. Шарқ мутафаккирлари асарлари орқали ўқувчиларда адолат-хуқуқий тарбия кўникмаларини ривожлантириш</u>	192
<u>Хайруллаева Ш Жалолова Ш Ўқувчида атроф-муҳитни тоза тутиш компетенциясини шакллантиришнинг тарихий таҳлили</u>	194
<u>Бўронова Н. Орғиқова Г Бошланғич синф ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантириш йўллари.....</u>	195
Нарзиева М.С. Таълим ва тарбия узлуксизлигини таъминлашда ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги ҳамкорлик.....	197
<u>Курбанова Д Шарқ мутафаккирлари мероси орқали ўқувчиларни маънавий, умуминсоний кадриятлар руҳида тарбиялаш</u>	199
<u>Асланова Н. Ўқитувчи педагогик фаолиятида ижодкорликнинг аҳамияти</u>	200
<u>Фаттоева О таълимда инновацион фаолият кўникмаларининг ўзлаштирилиши</u>	202
<u>Masharipova U.A.Raqamli ta'lim texnologiyasini o'quv jarayoniga joriy etish istiqbollari</u>	203
<u>Qurbanova G O'qituvchida nutq ko'nikmalarini shakllantirish masalasi va uning o'ziga xos xususiyatlari</u>	205
<u>Худойбердиева Н.Ў. Абдулла Қодирий асарларида тарихий инверсия ва фолклор хронотопи масаласи.....</u>	207
<u>Маъруфжонова Д Цифровое обучение в сфере образования</u>	209

BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI MASHG'ULOTLARIDA DIDAKTIK O'YINLARNI MULTIMEDIA TEXNOLOGIYASI ASOSIDA TASHKIL ETISH

*Sayfullayeva Nozima Baxodirovna,
Buxoro davlat universiteti.
Sharipova Gulmira Baxshulloyevna,
Buxoro tuman 19-maktab 1-toifali
boshlang'ich sinf o'qituvchisi.*

Bugungi kunda Respublikamizda Prezidentimiz rahbarligida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishga katta e'tibor berilmoqdaki, inson o'z faoliyatida kompyuter texnologiyalarini o'zlashtirishda foydalanuvchi sifatida o'zini namoyon qilish shart bo'lib qolmoqda. Chunki insonning butun hayoti axborotni saqlash, uni qabul qilishdan iborat. Ammo inson miyasi qanchalik mukammal bo'lmasin, judakatta miqdordagi axborotlarning hammasini xotirasida saqlay olmaydi va kelajak avlodga to'liq yetkazib bera olmaydi. Shuning uchun axborot texnologiyalardan foydalanishga zaruriyat tug'iladi. Darhaqiqat, axborot texnologiyalari fan-texnikaning muvaffaqiyatli rivojlanishini ta'minlash, o'quvchilarning innovasiya va intellektual faoliyatini rivojlantirish asosini tashkil etadi. Shu jihatdan ham ta'lim va tarbiya jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish uchun, avvalo, o'rgatish lozimligini keltirib chiqardi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilarida kompyuter bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish zarur bo'ladi.

Ta'lim jarayonida multimedia vositalarini qo'llash pedagogik va psixologik nuqtai nazardan juda katta ahamiyatga ega. Unda beriladigan material chuqurroq o'zlashtiriladi, vaqtning tejash imkoniyatiga erishiladi, olingan ma'lumot kishi xotirasida uzoq vaqt saqlanadi, kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning passiv tinglovchi sifatida ishtirok etishi qisqarib, izlanuvchanlik va bilish faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan multimedia dasturlari tadbiriq etiladi, ta'lim jarayoniga badiiylik kiritiladi. Boshqacha qilib aytganda, multimedia ta'limning emotsional-estetik ta'sirlanish, maqsadga intilish, tadqiqotchilik kabi motivlarni faolashtiradi.

Hozirgi kunda kompyuter texnologiyasi yordamida hisoblash, yozish, o'qish, o'rganish, gapirish, chizish, maketlar tayyorlash, axborot qabul qilish, qayta ishlash, o'ynash mumkin. Shu jihatdan ham boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitishda multimedia vositasida tabiiat hodisalarini namoyish qilishda, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishda, o'zlashtirish darajasini aniqlashda foydalaniladi. Kompyuter har bir o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini, o'tiladigan fanlarning mazmunini hisobga olgan holda dars jarayonini axborotlashtirishga yordam beradi. Natijada pedagogik jarayon uchun zarur didaktik vositalar, ularning metodik ta'minoti multimedia vositasida amalga oshiriladi. O'quvchilarning o'quv faoliyatini rivojlantirishda kompyuter xotirasiga kiritilgan turli didaktik o'yinlardan foydalanish katta ahamiyat kasb etadi. O'quvchilar kompyuter xotirasidagi didaktik o'yin orqali o'z bilimlarini mukammallashtirib boradi. Shu jihatdan qaraganda, ta'lim jarayonida qo'llanadigan didaktik o'yinlarning roli beqiyosdir.

Didaktik o'yinlar ta'lim jarayoni samaradorligini oshiradi, o'quvchilar faolligini, ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Chunki, boshlang'ich sinf o'quvchilari multimedia vositasida berilgan o'yinlarni qiziqib bajaradi.

Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim jarayonida kompyuter muhim o'rin tutadi. 6-7 yoshli bolalar faoliyati kompyuter vositasida berilgan didaktik o'yinlar qiziqarli kechadi. Multimediali o'yin darslarida bolalar diqqati to'liq jalb etiladi, xotirasi, aqliy tafakkuri yaxshi ishlaydi. Shuni ta'kidlash kerakki, kompyuterdagi didaktik o'yinlar qonun-qoidaga rioya qilgan holda tashkil etiladi. O'yinlarni o'tkazish mashg'ulot darzda amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

So'ngra o'qituvchi o'quvchilarga o'yinning maqsadi va vazifalarini, o'yin tartibi va qoidasi bilan tanishtiradi.

Didaktik o'yinning maqsadi: kompyuterli o'yin bilan tanishtirish, uning vazifasini belgilash va sichqoncha bilan ishlash malakasini hosil qilish. Bolalarga to'rt burchak shaklini

chizishni o'rgatish, to'rtburchak shakli ichiga harflarni joylashtirish ko'nikmasini hosil qilish.

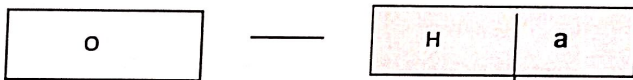
O'yin tartibi: o'qituvchi o'quvchilarni birinchi to'rtburchak bilan tanishtiradi va bu to'rtburchakning rangiga e'tibor qaratiladi, keyingi to'rtburchakning rangiga e'tibor qaratilib nima uchun havorang bilan chizilganligi ta'kidlanadi va oxirgi turtburchakning qizil rang bilan chizilganligiga e'tibor qaratilib, nima uchun shunday qizilganligi aytiladi.

Vazifa: o'quvchilarga har bir to'rtburchakning ichiga kerakli harflarni joylashtirish, bu harflarni tovushlarga aylantirib to'g'ri talaffuz qilish, harflar birikishidan hosil bo'lgan so'zni to'g'ri o'qish va bundan a harfining qaysi katakchada joylashganligini aytib berish hamda buni sichqonchada bajarib ko'rsatish.

Mashg'ulotning borishi:

O'qituvchi o'quvchilarni kompyuter qarshisiga o'tqazadi va o'quvchilardan kompyuter ekranida nechta to'rtburchakni ko'rayapsan va ularning ichida qanday harflar joylashganligini so'raydi. Birinchi to'rtburchakda qanday harf borligini, uning talaffuz qilishni, unli yoki undosh tovush ekanligini birinchi kompyuterda o'tirgan o'quvchidan so'raydi. Ikkinchi kompyuterda o'tirgan o'quvchidan ikkinchi to'rtburchak qanday rangda ekanligi, bu to'rtburchakning ichida qanday harf joylashganligi, u harf unli yoki undosh tovush ekanligini so'raydi. O'quvchi ikkinchi to'rtburchakning rangi havo rangda ekanligi, unda "n" tovushi joylashganligini, bu tovush undosh tovush ekanligini aytadi va "n" tovushini talaffuz qilib ko'rsatadi. Uchinchi o'quvchi uchinchi to'rtburchak qizil rangda ekanligi, bu to'rtburchakning ichida "a" tovushi joylashganligini, unli tovush ekanligini talaffuz qilib ko'rsatadi. Bu harflar birikib "ona" so'zi hosil bo'lganligini aytadi. Bu topshiriqlar bajarib bo'lgandan so'ng, o'qituvchi to'rtburchakda berilgan so'zlarni o'qiydi. O'quvchilar kompyuterda mustaqil ravishda topish lozim bo'lgan tovush o'rnini ikkinchi bir xildagi to'rtburchak bilan ko'rsatadi.

Yoki tovushlar tuzilishini chizib ko'rsatadilar:

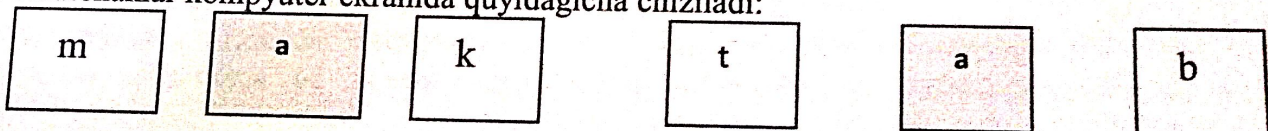

Bu o'yindan o'qituvchi o'quvchilarning savodini chiqarishda samarali foydalanish mumkin. O'quvchilarning nutqini rivojlantirish maqsadida didaktik o'yinnin davom ettirish mumkin. Bunda oldin kompyuterda bajarmagan o'quvchilar bajarishadi.

1- variant: "A" tovushining o'rnini topish.

Ona, maktab, kitob, kino.

"Maktab" so'zida birinchi bo'g'ida "a" tovushi ikkinchi o'rinda to'ribdi, ikkinchi bo'g'ida ham ikkinchi o'rinda turibdi. O'qituvchi o'quvchilarni kompyuter qarshisiga o'tqazadi va ularga bajaradigan vazifalarini tushuntiradi. Vazifa shunday bo'ladi: Kompyuterdan foydalanib oltita to'rtburchak shaklini chizish, ikkinchi to'rtburchak shaklini qizil rangda berish, beshinchi to'rtburchakni ham qizil rangda berish, bo'g'in ajratish belgisi bo'lgan chiziqchani chizish, chizilgan to'rtburchakning ichiga alfavitdan "m" harfini topib, to'rtburchak ichiga joylashtirish, ikkinchi katakcha ichiga alfavitdan "a" unli tovushi topib, uni joylashtirish, uchinchi to'rtburchakka alfavitdan "k" harfi toptirib, joylashtiriladi. Uchala to'rtburchak ichida harflar joylashtirib bo'lgandan keyin ikkinchi bo'g'inga taalluqli bo'lgan to'rtburchaklar ichiga kerakli bo'lgan harflarni alfavitdan topib joylashtirish topshirig'i beriladi. O'quvchilar to'rtinchi to'rtburchak ichiga alfavitdan "t" harfini, beshinchi to'rtburchak ichiga "a" harfini, oltinchi to'rtburchak ichiga "b" harfini topib, joylashtiriladi. O'qituvchi o'quvchilarning diqqatini ikkinchi va beshinchi to'rtburchakka qaratadi. Bu to'rtburchaklar qizil rangda berilgan, chunki, bu to'rtburchaklarning ichiga "a" unli harfi joylashtiriladi. Bu unli tovush bo'g'in hosi qiladi. Shuning uchun u alohida rangda berilganligini tushuntiradi. O'quvchilar to'rtburchakning ichida "maktab" so'zi hosil bo'lganligini ko'radi va bu so'zni to'g'ri talaffuz qilishga o'rgatiladi. To'rtburchaklar kompyuter ekranida quyidagicha chiziladi:

m	a	k		t	a	b
---	---	---	--	---	---	---

“Kino”, “kitob” soʻzlarida “A” tovushi qatnashmagan. Shuning uchun bu soʻzlarda “a” tovushi ishtirok emayotganligi oʻquvchilarga tushuntiriladi.

2- variant: “T” undosh tovushining oʻmini topish.
Komil, kitob, xat, oʻqituvchi.

3- variant: “K” undosh tovushining oʻmini topish.
Karim, odam, tilak, daftar.

Bu didaktik oʻyinlar bevosita oʻqituvchi rahbarligida barcha oʻquvchilarning ishtirokida kompyuter texnologiyasidan foydalanib bajariladi. Mashgʻulotlarning davomiyligi 40 minutga moʻljallangan boʻlib, oʻquvchilarning kompyuter texnologiyasi bilan ishlash tezligi, kompyuter savodxonligini qanchalik oʻzlashtirganligini aniqlash maqsadida ham oʻtkazilishi mumkin.

Oʻquvchilarning faolligini oshirishda, olgan bilimlarini xotirada uzoq saqlanib qolishida kompyuterli oʻyinlarning roli kattadir. Kompyuterli oʻyinlar oʻquvchilarning qiziqishini orttirib borishida oʻziga xos xususiyatga ega. Ana shunday kompyuterli oʻyinlardan didaktik oʻyinlaridir. Bu didaktik oʻyinlarni oʻtkazish uchun uning maqsad va vazifalari belgilab olinadi. Shu belgilangan vazifalarni amalga oshirish uchun multimediali texnologiyadan foydalanib amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Toʻraqulov X.A. Zamonaviy kompyuter tarmoqlari boʻyicha multimediali elektron oʻquv qoʻllanma yaratish texnologiyasi //Uzluksiz taʼlim. 2017.
2. Tayloqov N.I., Olimov A.F. Elektorondarsliklar oʻqitish faoliyatining zamonaviy vositasi sifatida halq taʼlimi, 2019 yil 1-son.
3. Begmatova H. Bogʻcha bolalarida multimedia texnologiyasi tushunchalarini shakllantirish halq taʼlimi 2010 yil 2-son.
4. Adilova S. Multimedia vositalari va uni taʼlim jarayonida qoʻllash // Pedagogik taʼlim. 2011 yil 2-son

Ёшларга диний таълимотни тўғри тарғиб қилиш

Илйова Марҳабо,

Илйова Анбар,

Бухоро педагогика коллежи ўқитувчилари

Ахборот-технологиялари шиддат билан ривожланаётган бугунги кунда чиндан ҳам аксарият фуқаролар, айниқса ёшлар учун турли веб-сайтлар, ижтимоий тармоқлар, веб-каналлар диний маълумотлар олишда асосий манбага айланди. Бу эса ўз навбатида бугунги гоълар таъсирининг оммавий ахборот воситалари орқали кириб келиши хавфини кучайтирапти.

Бу ҳолат ҳар биримиздан турли экстремистик гуруҳларнинг ОАВ имкониятларидан фойдаланган ҳолда фуқароларнинг онгини захарлашларига йўл қўймаслигимизни, уларга қарши ахборот курашининг янги инновацион усулларидан самарали фойдаланишимиз зарурлигини кўрсатмоқда.

Таъкидлаш жоизки, ОАВ орқали бугунчи гоълар тарқалишининг олдини олишда журналистлар, айниқса блогерлар яъни фуқаролик журналистикаси вакиллариининг “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси